

Motion

1982/83:2431

Karin Söder m. fl.

Förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1983/84, m. m. (kompletteringsproposition) (prop. 1982/83:150)

Den ekonomiska politiken

DEN INTERNATIONELLA UTVECKLINGEN

Produktionsutvecklingen i OECD-länderna (västvärlden + Japan) har efter den andra oljeshocken 1979/80 varit utomordentligt svag åren 1980–1982 (se tabell 1). Arbetslösheten har stigit kraftigt. Senaste vintern var arbetslösheten i OECD-länderna sammantaget ca 10 % eller drygt 30 miljoner människor. Den långa och djupa nedgången har orsakats inte bara av oljeprishöjningarna utan också av att vissa dominerande länder i industrivärlden mycket konsekvent satsat på att bryta den höga inflationen som rått under hela 1970-talet. Dessa länder har därför fört en mycket restriktiv politik inriktad på en låg ökningstakt i penningmängden.

Under de senaste månaderna har allt tydligare tecken kunnat skönjas av en internationell konjunkturuppgång. Bakgrunden är dels de oljeprissänkningar som nyligen skett, dels att främst USA och även Västtyskland och Storbritannien under det senaste halvåret lättat på penningpolitiken när nu inflationen kommit ned till 1960-talsnivåer.

Flera faktorer har "bäddat" för sänkningarna av oljepriset. För det första har de höga oljepriserna lett till ett ökat energisparande. För det andra har oljepriset samtidigt gett kraftiga stimulanser att utveckla och gå över till andra energislag. För det tredje har det höga priset gjort att oljefyndigheter, som tidigare inte var lönsamma, nu blivit det. Detta har lett till att OPEC:s andel av världens råoljeproduktion sjunkit från ca 60 % 1973 till ca 40 % i dag. När de reala förutsättningarna på detta sätt klart förändrats kom sänkningen av oljepriset från tidigare 34 dollar per fat (1 fat = 159 liter) till nu 29 dollar per fat som en naturlig konsekvens. Vissa bedömare tror att oljepriset kommer att fortsätta att falla ytterligare en bit, kanske ner mot 25 dollar per fat.

Den mer expansiva penningpolitiken under det senaste halvåret har lett till att den internationella räntenivån gått ner rätt rejält. Från halvårsskiftet 1982 har som exempel centralbankernas diskonto sänkts med 3 % i USA, 3,5 % i Västtyskland, 4,5 % i Nederländerna, 4 % i Belgien, 7 % i Canada, 3,5 % i Danmark och 1,5 % i Sverige.

Förväntningarna på den begynnande konjunkturuppgången måste dock omgärdas med ett antal reservationer.

Utvecklingen i Västeuropa, som naturligtvis är det område som har störst

Tabell 1. Bruttonationalproduktens utveckling i vissa ●ECD-länder 1980-1983

Årlig procentuell förändring

	Andel av OECD-områ- dets totala BNP. % ¹	1980	1981	1982 ²	1983 ²
<i>De sju stora länderna</i>					
Förenta staterna	38,5	- 0,4	1,9	- 1 3/4	2 3/4
Japan	14,8	4,8	3,8	3	3
Förbundsrepubliken Tyskland	9,0	1,8	- 0,2	- 1	1/2
Frankrike	7,5	1,2	0,3	1 1/2	1/4
Storbritannien	6,5	- 2,1	- 2,2	1	2
Italien	4,6	3,9	- 0,2	- 1/4	- 1
Canada	3,6	0,5	3,1	- 4 3/4	1 1/2
<i>Norden</i>					
Danmark	0,8	- 0,2	0,1	2	1/2
Finland	0,6	6,0	1,3	1	1 1/2
Norge	0,7	3,8	0,3	00	1/2
Sverige	1,5	2,0	- 0,7	00	1 3/4
<i>Vissa andra OECD-länder</i>					
Belgien	1,3	2,5	- 1,7	- 1/2	1
Nederländerna	1,8	0,5	- 1,2	- 1 1/4	- 1
Schweiz	1,2	4,4	1,9	- 2	1/2
Österrike	0,9	3,2	0,0	1	1
OECD-Europa	40,7	- 1,4	- 0,3	3/4	3/4
OECD-totalt	100,0	1,2	1,2	- 1/4	1 3/4

¹ 1981 års BNP, priser och växelkurser.

² Finansdepartementets bedömning.

Källa: OECD.

betydelse för Sverige, synes bli svagare än i övriga OECD.

Genom att OPEC-länderna nu får mindre oljeinkomster minskar deras efterfrågan på importvaror från industriländerna.

De finansiella kriser som drabbat vissa östländer och u-länder (t. ex. Polen, Mexico och Brasilien) gör att dessa länder nu tvingats lägga om sin politik i ytterst restriktiv riktning. Deras efterfrågan kommer därför självfallet att minska kraftigt. Oroande tecken tyder på att ytterligare östländer och u-länder kan komma att hamna i finansiella kriser. Skulle en kedjereaktion komma i gång kan påfrestningarna bli utomordentligt stora på det internationella banksystemet, vilket skulle helt kunna bryta en lovande uppgång i världshandeln.

Om inflationen än en gång tar fart, som den ju brukar göra i konjunkturuppgångar, finns en påtaglig risk att den amerikanska centralbanken (liksom andra centralbanker t. ex. Västtysklands och Englands) återigen stramar åt penningpolitiken och därmed dämpar konjunkturuppgången.

Tabell 2. Konsumentprisernas utveckling 1979-1983

Årlig procentuell förändring

	1979	1980	1981	1982	Feb. 1982- Feb. 1983
<i>De sju stora länderna</i>					
Förenta staterna	11.3	13.5	10.4	6.1	3.5
Japan	3.6	8.0	4.9	2.7	1.9
Förbundsrepubliken Tyskland	4.1	5.5	5.9	5.3	3.7
Frankrike	10.8	13.6	13.4	11.6	9.2
Storbritannien	13.4	18.0	11.9	18.6	5.3
Italien	14.8	21.2	19.5	16.6	16.1
Canada	9.1	10.1	12.5	10.8	7.4
<i>Norden</i>					
Danmark	9.6	12.3	11.7	10.4	8.7
Finland	7.5	11.6	12.0	9.1	8.2
Norge	4.8	10.9	13.6	11.2	9.9
Sverige	7.2	13.7	12.1	8.6	8.2
<i>Vissa andra OECD-länder</i>					
Belgien	4.5	6.6	7.6	8.7	8.7
Nederländerna	4.2	6.5	6.7	6.0	3.4
Schweiz	3.6	4.0	6.3	5.6	4.8
Österrike	3.7	6.4	6.8	5.5	4.1
OECD-Europa	9.8	12.9	10.6	10.6	8.8
OECD-totalt	10.6	14.2	12.3	8.0	5.7

Källa: OECD.

De stora budgetunderskotten i flera av västvärldens länder (inte minst i Sverige) leder till höga realräntor (låneräntan minus inflationen), vilket ställer större krav på lönsamheten hos planerade investeringar och därigenom dämpar investeringstakten.

Trots de relativt optimistiska förväntningarna på en konjunkturuppgång anses allmänt att den sannolikt inte blir tillräckligt kraftig för att öka sysselsättningen, åtminstone inte i Västeuropa. En av orsakerna är den stora lediga kapaciteten inom industrin, vilken gör att produktionen kan ökas avsevärt innan expansionsinvestering blir nödvändig.

Den allmänt ansträngda sysselsättningssituationen har under senare år framkallat en alltmer ökande protektionism. Skulle denna utveckling fortsätta kan det bli ett allvarligt hot för ett litet och starkt exportberoende land som Sverige.

Den ekonomiska situationen i Sverige

Devalveringspolitiken

Genom att den internationella konjunkturen nu tycks svänga uppåt, finns det tecken på att de två devalveringarna 1981 och 1982, tillsammans innebärande en valutaförändring med 32 %, kan komma att leda till en ökning av den svenska exporten. Avgörande för den långsiktiga effekten är dock om vi i Sverige kan hålla en kostnadsnivå jämbördig med våra viktigaste konkurrentländer. Därför är det av vital betydelse att den konkurrensutsatta delen av arbetsmarknaden blir löneledande i 1984 års avtalsrörelse.

En viss försiktighet i bedömningarna av utvecklingen för produktionen tarvas med hänsyn till de skiftande siffrorna månad för månad. I januari ökade visserligen industriproduktionen men samma månad sjönk orderingen. I februari var det tvärtom, produktionen sjönk, men orderingen ökade. Den förbättrade exportutvecklingen har, vad gäller påverkan på produktion och sysselsättning, motverkats av den kraftigt nedpressade svenska efterfrågan.

Det finns anledning att påminna om de negativa följder som är förknippade med att devalvera. För ett land med så stora utlandsskulder som Sverige innebär en stor devalvering en kraftig ökning av utlandsskulden och därmed av räntorna till utlandet. Detta har inte minst drabbat många små och medelstora företag med för sin egen storlek rätt betydande utlandslån. I flera fall har devalveringen lett till stora finansiella påfrestningar.

För kommunsektorn innebär den senaste devalveringen en kostnadsökning på nästan 3 miljarder kronor.

Inflationen

Devalveringar leder också oundvikligen till en kraftig ökning av inflationen. Höstens devalvering beräknas öka inflationen med 4–5 %. Eftersom den internationella inflationen avtagit lär årets inflationstal inte bli fullt så högt som befarat i höstas (drygt 12 %) utan kommer kanske att stanna på ca 10 %. Men när det gäller den internationella konkurrenskraften så är det relationerna mellan olika länders inflation som är viktigare än de absoluta inflationstalen. Om alltså Sveriges prisstegringstakt sjunker från 12 % till 10 %, samtidigt som den sjunkande internationella inflationen innebär att viktiga konkurrentländers inflation sjunker från 5 % till 3 %, så är ju föga vunnnet.

I sammanhanget måste konstateras att internationella bedömare (OECD) ansåg redan sommaren 1982 att, om mittenregeringens politik fullföljts så pekade den svenska inflationen för 1983 mot en nivå på 5–6 %. Med den minskade internationella inflationen sista halvåret (oljan, räntorna m. m.), som OECD inte beaktade förra sommaren, hade sannolikt den svenska

inflationen redan i år varit nere på den nivå, ca 4 %, som regeringen uppsatt som mål för nästa år.

Räntan

Det svenska diskontot har kunnat sänkas fyra gånger sedan sommaren 1981, en gång hösten 1981 (1 %), en gång våren 1982 (1 %) och två gånger sedan årsskiftet (1 % resp. 0,5 %). Räntesänkningarna har avspeglat den sjunkande internationella räntan (se ovan under avsnittet den internationella situationen).

Sysselsättningssituationen

Med den nuvarande politiken riskerar Sverige att få dramatiskt höjda arbetslöshetstal. Det första halvåret med socialdemokratisk regering tyder på detta vid en jämförelse med motsvarande månad året innan. Från mars 1982 till mars 1983 har arbetslösheten ökat med 25 000 eller från 2,9 till 3,4 % av arbetskraften. Under samma period har antalet arbetslösa ungdomar (16–24 år) ökat från 6,0 till 7,3 % (se tabell nedan).

Tabell 3.

Alla uppgifter i 1 000-tal	Mars 1983	Februari 1983	Mars 1982
I arbetskraften	4 327	4 347	4 301
Sysselsatta	4 178	4 191	4 177
Arbetslösa, totalt	149	155	124
%	3,4 %	3,6 %	2,9 %
Arbetslösa ungdomar 16–24 år	47	49	41
%	7,3 %	7,6 %	6,0 %

Källa: SCB (AKU) och AMS.

Dessa siffror skall ses i perspektiv av att den internationella konjunkturen nu är bättre än för ett år sedan.

Dessutom har den socialdemokratiska regeringen satsat mycket stora summor på AMS och offentliga investeringsprojekt. Under hösten anslags sammanlagt 7 miljarder kronor. I budgetpropositionen i januari anvisades närmare 15 miljarder kronor för sysselsättningspolitiska åtgärder. Och nu föreslås i kompletteringspropositionen ytterligare 2,7 miljarder kronor.

I viktiga avseenden synes regeringen vara på väg in i en återvändsgränd när det gäller att bekämpa arbetslösheten. Statistiken visar klart sämre resultat av arbetslöshetsbekämpningen nu än för ett år sedan. Utan en samlad strategi för att pressa ner budgetunderskotten så kommer dessa obönhörligen att öka dramatiskt. Vi riskerar därmed att successivt försämma våra möjligheter att bekämpa arbetslösheten.

Budgetutvecklingen

Den socialdemokratiska regeringen räknar med att budgetunderskottet för innevarande budgetår 1982/83 kommer att bli 91.8 miljarder kronor. Detta skall jämföras med att underskottet för förra budgetåret blev 68.0 miljarder kronor och att riksdagen i juni förra året beräknade årets underskott till 75.7 miljarder kronor. Budgetunderskottet tillåts alltså öka med 24 miljarder kronor jämfört med förra året, en ökning utan jämförelse och 16 miljarder kronor högre än det av riksdagen beräknade.

Budgetunderskottet för 1983/84 anger regeringen nu till 89.9 miljarder kronor och vill därför göra gällande att man minskat budgetunderskottet med 1.9 miljarder jämfört med innevarande budgetår. Det är att ge en ofullständig och därmed felaktig bild av verkligheten.

Det skenbart minskade underskottet har uppnåtts dels genom det tidigare påvisade kraftigt uppblåsta underskottet för innevarande budgetår (16 miljarder mer än det av riksdagen i juni fastställda), dels genom ett antal engångsinkomster. Innevarande budget har "blåstis upp" genom att utgifter som egentligen belastar kommande år anvisats i år. På så sätt hoppas regeringen uppenbarligen att kunna ge en optiskt bättre bild av budgetutvecklingen framöver. Ett av de mest flagranta exemplen är att medel anvisats för de förluster det statliga fartygsbolaget Zenith Shipping AB beräknas få under 1984. Andra exempel är vägbyggande, mineralprospektering, stimulanter inom energiområdet, ekonomiskt stöd till Statsföretag och Svenska Varv etc., etc.

Ettytterligare bevis för att budgetsaldot 1983/84 inte innebär något positivt trendbrott jämfört med mittenregeringens budgetpolitik är att för 1981/82 motsvarade budgetunderskottet 11.4 % av BNP, medan det för 1983/84 blir 12.5 %. Att socialdemokraterna drivit upp budgetunderskottet till rekord-siffran 14 % av BNP under det mellanliggande budgetåret 1982/83 förändrar inte detta faktum.

De totala statliga utgifterna har ökats med drygt 40 miljarder kronor om man jämför den statsbudget för 1982/83, som riksdagen fastställde våren 1982 (256.4 miljarder kronor) och det budgetförslag regeringen lagt fram för 1983/84 (298 miljarder kronor). Ökningen på ett enda år är alltså större än hela den statliga inkomstskatten (39.4 miljarder kronor).

Det ökade budgetunderskottet kommer att hämma den tillväxt som eftersträvas. Växande budgetunderskott skapar inflation, hög ränta och minskat utrymme för industrins investeringar. Mot den bakgrunden är det ett nödvändigt inslag i en offensiv ekonomisk politik att förhindra att budgetunderskottet ökar. Den enda möjliga metoden att minska budgetunderskottet är därför att både öka skatteunderlaget och minska de offentliga utgifterna. Långsiktigt måste utgifterna anpassas till den allmänna ekonomiska utvecklingen.

Besparingsåtgärderna under 1980-1982 innebar början till en anpassning av utgiftsökningen till tillväxten i hela ekonomin. Nu bryter den socialde-

mokratiska regeringens budgetpolitik den påbörjade utvecklingen mot kontroll av utgiftsexpansionen.

Räntebetalningarna på statsskulden är den post som växer snabbast bland de offentliga utgifterna och med total automatik. Räntorna är redan nu den näst största utgiftsposten (55 miljarder kronor) och kommer inom ett par år att vara den största.

För varje år som underskottet i statens budget består ökar räntebetalningarna och med ett snabbt växande underskott ökar ränteutgifterna än snabbare. Detta innebär att det för varje år blir allt svårare att få kontroll över den offentliga utgiftsexpansionen. Varje år som man undviker att ta itu med denna automatiska ökning i utgifterna innebär därmed en osolidarisk övervältring av bördan för dagens offentliga överkonsumtion (de totala offentliga utgifterna motsvarar nu 70 % av BNP) på kommande generationer.

Fördelningspolitiken

På fördelningspolitikens område kan konstateras att samtidigt som socialdemokraterna ständigt talar om att slå vakt om de sämst ställda, innebär deras konkreta handlande att klyftorna i stället ökar. Som ett exempel kan tas pensionerna.

Den socialdemokratiska regeringens politik innebär att en ogift folkpensionär utan pensionstillskott i år får en pension på total 18 715 kr. Det är en höjning med 1 805 kr. En ogift ålderspensionär med maximal ATP får 95 545 kr., vilket är en höjning med drygt 9 215 kr. Det innebär att skillnaden ökar med 7 400 kr. på ett år!

Centerpartiets pensionsförslag har såväl i år som tidigare syftat till att minska pensionsklyftan – att skapa ökad rättvisa inom pensionärsgruppen.

Sedan 1976 – när centern fick regeringsansvar – har pensionstillskotten räknats upp kraftigt. Folkpension + pensionstillskott var 1976 11 252 kr./år mot 25 276 kr./år vid regeringsskiftet 1982. Det innebär en dryg fördubbling av pensionen. De bäst ställda pensionärerna har under samma period inte fått sina pensioner höjda lika kraftigt.

Centerpartiet har efter regeringsskiftet dels föreslagit en uppräknings av pensionstillskotten med ytterligare 4 % av basbeloppet, dels återupprepat kravet att alla pensionärer med bara folkpension och låg ATP skall ha rätt till pensionstillskott.

Den kommunala ekonomin

När det gäller de totala offentliga utgifterna har inte bara statens utgifter en central plats utan minst lika mycket kommunernas och landstingens.

Mellanåren 1971 och 1982 har den totala kommunala utdebiteringen ökat

från 21:00 kr. per skattekrone till 29:74 kr. per skattekrone, dvs. 8:74 kr. Ökningstakten har emellertid avtagit starkt under den senaste treårsperioden, då den totala ökningen var 72 öre.

Stagnationen i svensk och internationell ekonomi påverkar självfallet också kommuner och landsting. Skatteinkomsterna har slutat att växa i samma takt som tidigare. De bördor som den socialdemokratiska regeringen därutöver har lagt på kommunsektorn genom devalveringen, momshöjningen, höjningen av arbetsgivaravgifterna och ytterligare indragning till staten av kommunala skattemedel hotar att utlösa en kommunalekonomisk kris med kommunala skattehöjningar på uppemot 4 kr. fram till 1985.

Samtidigt skärps kraven på insatser när det gäller sysselsättning, utbildning och socialhjälp. Ändringarna i befolkningens ålderssammansättning kräver fortsatt utbyggnad av åldringsvård och sjukvård redan för att upprätthålla nuvarande standard.

Kommuner och landsting måste i denna situation självklart vara beredda att göra omprioriteringar, effektivisera och hushålla bättre med tillgängliga resurser.

Utan en sådan kommunal omprövning och omställning sprängs de samhällsekonomiska ramarna. Skattehöjningar är ingen framkomlig väg. Inte minst drabbas låginkomsttagarna mycket hårt.

Ansvar för att en omprövning kommer till stånd ligger i första hand på kommunerna och landstingen själva. Centern avvisar bestämt hårdare centralstyrning genom ökad detaljreglering av den kommunala verksamheten eller lagfäst kommunalt skattestopp. Det ökade ansvar för den ekonomiska utvecklingen i stort som kommunerna och landstingen nu måste ta på sig bör i stället förenas med större frihet att använda resurserna på mest effektiva sätt.

Vid regeringsskiftet arbetade stat-kommun-gruppen med åtgärder för att minska den statliga detaljregleringen av kommunsektorn. I gruppen satt statssekreterarna i de departement som har omfattande kommunala anknytningar (kommun-, budget-, utbildnings- och socialdepartementen). Gruppen hade också en värdefull kommunal anknytning genom att de båda förbundsdirektörerna i Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet ingick i gruppen. Direktiven gav gruppen långtgående befogenheter att verka för avreglering. Gruppen företog också systematiskt översynsarbete på betydelsefulla områden. På viktiga avsnitt skulle detta översynsarbete redovisas för regeringen den 1 juli 1983. Arbetet med denna uppgift fortlöpte planenligt vid regeringsskiftet. Det framstår som oförklarligt varför regeringen inte tog till vara det arbete som redan var långt kommet. Det arbete som den tänkta stat- och kommunberedningen skall utföra kan troligen inte komma i gång förrän till hösten, dvs. flera månader efter den tid då den tidigare stat-kommun-gruppen skulle ha kunnat slutredovisa betydelsefulla delar av sitt viktiga arbete. Vi kan alltså konstatera att regeringen på detta område genom valhant hantering av frågan åstadkommit en tempoförlust i

det viktiga arbetet att förenkla och avbyråkratisera kommunsektorn på minst ett år.

Centern har som mål att ge kommunerna likvärdiga ekonomiska arbetsförutsättningar. Detta arbete bedrivs inom ramen för skattekraftsutjämnningen. Reformsträvandena inom den statliga skattekraftsutjämnningen har varit särskilt markerade sedan 1976. Skatteutjämningsbidragen har ökat från drygt 2,5 miljarder kronor år 1976 till ca 10 miljarder kronor år 1982. Mätt i kronor per invånare har skatteutjämningsbidraget ökat från 312 kr. år 1976 till ca 1 200 kr. år 1982. Men fortfarande kvarstår stora skillnader mellan kommunerna i fråga om skattekraft.

Kompletteringspropositionens förslag

Inflationsmålet

I kompletteringspropositionen redovisar regeringen en mycket ambitiös och i och för sig vällovlig målsättning att under 1984 komma ned i en inflation på 4 %. Det som skulle tala för en rejäl minskning av inflationen är främst att den underliggande inflationen, som regeringen medger i finansplanen, var klart på nedåtgående innan den socialdemokratiska regeringen genom devalveringen vände kurvan uppåt. Dessutom har därefter inträffade oljeprissänkningar och internationella räntesänkningar ytterligare dämpat prisstegringstakten och ökat förutsättningarna för inhemska räntesänkningar. Mot detta står för det första det kraftigt ökade budgetunderskottets indirekt prisdrivande effekter. För det andra lär ca 4 % lönekostnadsstegring redan vara inptecknad för 1984 via löneglidning och följsamhetsklausuler. Dessutom kan den internationella inflationen åter komma att stiga om konjunkturen tar fart.

Det är knappast troligt att en så drastisk sänkning av inflationen (från 10 % till 4 % på ett år) låter sig förenas med fortsatt offentlig expansion och minskning av arbetslösheten, vilket regeringen försöker ge intryck av. I själva verket förutsätter snarast en sådan minskning av inflationen en hård åtstramningspolitik.

Sammantaget lär det nog vara möjligt att inflationen går ner något när devalveringseffekten klingat av, men vi tvivlar på 4-procentsnivån. Med en i och för sig optimistisk men mer realistisk bedömning torde inflationen komma att uppgå till 6-7 %.

Automatiktaket

Regeringen har i kompletteringspropositionen anammat den tanke som fördes fram i centerns ekonomisk-politiska motion i januari, nämligen ett "tak" för de automatiska utgiftsökningarna. Detta kanske på så sätt att full kompensation endast ges upp till viss nivå för prisstegringarna. Vid

finansutskottets behandling av centerförslaget fick det i princip stöd av övriga partier utom vpk, om än med något olika motivering. från å ena sidan socialdemokraterna och å den andra folkpartiet och moderata samlingspartiet.

Regeringen föreslår att "tak" för 1984 sätts till 4 %, som överensstämmer med regeringens ambitionsnivå för inflationen. Regeringen anser att åtgärder i första hand bör "komma i fråga för indexstyrda utgifter. Det blir sålunda fråga om att i tillämpliga delar begränsa uppräknings av utgifter som styrs av t. ex. basbelopp, försvarsprisindex, bruttonationalinkomst, produktionsmedelsprisindex och den s. k. tidskoefficienten. De utgiftsområden som berörs är t. ex. pensioner, studiemedel, bidragsförskott, försvaret, u-landsbiståndet, jordbruksregleringen och bostadslånen — — — Bortses från jordbruksprisregleringen och transfereringar via socialförsäkringssektorn, som inte redovisas över statsbudgeten, utgör nämnda utgiftsområden ca en fjärdedel av de totala statsutgifterna och ca en tredjedel av de automatikstyrda utgifterna." (Rev. finansplanen s. 63-64.)

Skulle inflationen verkligen komma ner till 4 % ger "tak-systemet" inga direkta besparingar. Om däremot inflationen blir 6-7 %, som vi antagit ovan, uppkommer inte obetydliga besparingar på de områden som berörs.

Av tabell 4 framgår att basbelopp, försvarsprisindex och bruttonationalinkomster tillsammans styr exakt en fjärdedel ($15,6 + 7,2 + 2,2 = 25$ %) av de totala statsutgifterna, dvs. 73,6 miljarder kronor. Från denna summa skall dras de 40,8 miljarder kronor som folkpensionerna utgör och som regeringen uttryckligen undantagit från "tak"-resonemangen. Kvar står 32,8 miljarder kronor. Av hela budgeten på knappt 300 miljarder kronor är ca 85 % automatikstyrd. Regeringens automatiktak berör således bara 11 % av statsutgifterna. Tittar man sedan närmare på vilka områden som berörs så är det främst försvaret (21,4 miljarder kronor - 7,2 %) och u-landsbiståndet (6,2 miljarder kronor - 2,2 %). Därutöver ligger endast två mindre poster, studiemedel (3,9 miljarder kronor) och bidragsförskott (1,3 miljarder kronor), som tillsammans utgör 1,7 % av statsutgifterna. Utanför statsbudgeten har som enda område nämnts jordbruksprisregleringen.

Pensionerna

De otvetydiga vallöftena innebar ett återställande av den fullständiga värdesäkringen av pensionerna. Skulle vallöftena infrias borde pensionerna för 1984 höjas med ca 9,5 % (regeringens beräknade inflation 1983). Om regeringen å andra sidan vill fullfölja inflationsbekämpningen borde pensionerna omfattas av "tak"-förslaget.

Nu väljer regeringen en mellanväg som varken motsvarar vallöften eller den uttryckta ambitionen vad gäller inflationsbekämpningen. Pensionärerna skall enligt regeringen få kompensation för 1983 års inflation med avdrag för

	Internationellt utvecklingsarbete, m. m.	Försvars-, rätts- och polisva-sen	Folkpen-sion, sjukför-säkring m. m.	Stöd till barnfa-miljer och hälso-, sjuk- och social-vård m. m.	Utbild-nings och forsk-ningsnads- och regional-politik	Arbets- mark-nads- och regional-politik	Kommuni-kationer	Närings-politik och ener-giför-sörjning	Bo-stads-politik	Rantor	Övrigt inkl. skatteut-jämnings-bidrag	Summa	Procen-tuell fördel-nings	Procen-tuell fördel-nings LB-82	Procen-tuell fördel-nings LB-81	Social-försäk-rings-sek-torn
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
1. Fullständig automatik därav	6,3	22,5	45,7	10,8	23,3	2,9	0,4	1,9	18,5		12,0	144,3	49,0	52	55	53,7
– Basbelopp			40,8	1,3	3,9							46,0	15,6			36,5
– FPI+NPI		21,4										21,4	7,2			
– BNI	6,2											6,2	2,2			
– Timlön					18,4						0,2	18,6	6,3			
– Löne-summa			4,1	0,7	0,6	0,2					10,6	16,2	5,5			17,2
– Ränta		0,8							10,3			11,1	3,8			
– Aktivi-tetsnivå	0,1	0,2	0,8	8,8	0,4	2,7	0,4	1,9	8,2		1,2	24,7	8,4			
2. Pris- och löneom-räkning	1,2	8,5	0,6	7,7	9,5	1,8	5,8	2,5	–		6,7	44,3	15,0	15	15	
3. Rantor på statsskulden										56,5		56,5	19,2	16	12	
4. Separata be-slut varav	0,4	1,9	–	7,6	1,4	12,4	7,7	7,9	0,5		5,0	44,8	15,2	15	15	17,8
– Transfere-ringar till hushåll				7,2				0,3			3,9	11,4	3,9			17,8
– Investe-ring		1,8			0,3		6,0	3,8			0,5	12,4	4,2			
– Konjunk-turbe-roende						9,5		0,9				10,4	3,5			
– Övrigt	0,4	0,1		0,4	1,1	2,9	1,7	2,9	0,5		0,6	10,6	3,6			
5. Resterande	–	–	–								4,5	4,5	1,6	2	3	
Summa	7,9	32,9	46,3	26,1	34,2	17,1	13,9	12,3	19,0	56,5	28,2	294,4	100 %	100 %	100 %	71,5
Proc. fördelning av totala utgifter	2,7 %	11,0 %	15,7 %	8,0 %	11,0 %	5,8 %	4,7 %	4,2 %	6,5 %	19,2 %	9,7 %	100 %				

den del som kan beräknas belöpa på devalveringen. Om regeringens inflationsantagande (9,5 %) står sig och den reviderade nationalbudgetens antagande (s. 96) om devalveringseffekten på priserna under 1983 (3 %) håller, skulle resultatet bli att pensionerna således räknades upp med 6,5 % för 1984.

Jordbruksprisregleringen

Indexinslaget i jordbruksprisregleringen är av helt annan karaktär än övriga indexar som påverkas av statliga beslut. De senare påverkar direkt inkomsterna för olika grupper i samhället eller anslagen för olika ändamål. Påverkan är proportionell mot utebliven kompensation. För jordbrukarnas inkomster blir effekten femfaldigad genom jordbruksavtalets/regleringens konstruktion.

Hur automatiken inom jordbruksprisregleringen fungerar beskrivs i långtidsbudgeten (s. 128–129):

Enligt riksdagens beslut skall jordbruket varje halvår kompenseras för kostnadsutvecklingen i verksamheten. Dessa ersättningsbelopp beräknas med utgångspunkt från utvecklingen av produktionsmedelsprisindex under en föregående sexmånadersperiod och finansieras av konsumenterna genom höjda livsmedelspriser. Även kostnaderna i förädlingsledet m. m. kompenseras inom ramen för jordbrukets prisregleringssystem. Detta inflations-skydd på kostnadssidan är kompletterat med ett system som är avsett att ge jordbrukarna en inkomstutveckling som ligger i nivå med jämförbara grupper.

Varje procentenhets kostnadsökning inom jordbruket som inte kompenseras har beräknats resultera i en minskning av jordbrukarnas inkomster för eget arbete och kapital med i storleksordningen 5 %. Varje procentenhets kostnadskompensation till den jordbruksprisreglerande sektorn kan beräknas ge en ökning av ca 0,07 % på konsumentprisindex (KPI) och ca 0,3 % för posten Livsmedel i KPI-beräkningarna.

Automatiken inom jordbruksprisregleringen kommer att belysas av 1983 års livsmedelskommitté.

Genom jordbruksprisuppgörelsen kompenseras jordbruket för i nu nämnd ordning:

1. Kostnadsökningar inom viss uppsamling och förädling.
2. Produktionskostnadsökningar inom jordbruksdriften.
3. Ersättning till eget arbete och eget kapital.

De två förstnämnda punkterna avser kompensation i efterhand för redan inträffade kostnadsökningar. Den sista avser följsamhet till andra lönekollektivs inkomstutveckling.

Om man behandlar de tre punkterna rätt över och inför begränsningar i prishöjningarna på jordbrukets produkter måste motsvarande krav ställas på de förnödenheter som jordbrukarna köper. Det kan då vara skäl att notera att en mycket stor del av jordbrukarnas kostnader styrs av den internationella prisutvecklingen (olja, maskiner, handelsgödsel).

Eftersom jordbrukspriserna i prisregleringsledet till 85 % avser produktionskostnader och endast till 15 % avser arbets- och kapitalinkomster för jordbrukarfamiljer är det av utomordentlig betydelse att jordbrukaren erhåller kompensation för kostnadsökningarna för produktionsmedel.

Energiskattehöjningar

Regeringen föreslår att andra steget (1984) av marginalskatteformen skall finansieras med höjda energiskatter (bensin 30 öre/liter, olja 120 kr./m³ och el 1,2 öre/kWh). Förslaget kommenteras nedan under avsnittet Centerns alternativ.

Översynsprojekt

Slutligen kan konstateras att kompletteringspropositionen inte innehåller några konkreta besparingsförslag. Endast ett antal översynsprojekt redovisas. Det är självfallet först om och när dessa översyner leder till konkreta åtgärder som de kan få någon betydelse för budgeten. Eftersom några förslag inte nu presenteras lär de flesta knappast kunna realiseras förrän tidigast under 1985.

CENTERNS ALTERNATIV

En ideologisk helhetssyn

En ekonomisk politik, som skall ha möjlighet att bli framgångsrik i den besvärliga situation som Sverige befinner sig i, måste bygga på en ideologisk helhetssyn.

Enligt vår mening bör en sådan helhetssyn botten i en tro på den enskilda människans initiativförmåga, vilja att ta ansvar och frihet att göra egna val.

En sådan grundsyn låter sig bara förenas med marknadsekonomi inom sociala och miljömässiga ramar. En väl fungerande marknadsekonomi kan till sin karaktär endast vara decentralistisk. Den kan omöjligen vara centralistisk eftersom i centralismens egenskaper ligger en misstro mot de många enskildas insatser och en övertro på de få centralt placerade personernas möjligheter att styra utvecklingen i de rätta banorna. Verkligheten är så komplex att endast den som står nära de konkreta problemen förmår ha sådana insikter att han/hon i de många enskilda fallen har möjlighet att fatta de riktiga besluten.

Kollektiva löntagarfonder innebär bl. a. mot denna bakgrund något av en motpol till en decentralistisk näringspolitik. Löntagarfondstanken emanerar från en tilltro till centralplanering och socialism. De positiva effekter på produktion och sysselsättning som Sverige kan få av den internationella konjunkturuppgången motverkas av diverse näringsfientliga inslag i den

socialdemokratiska politiken. Främst gäller detta hotet om löntagarfonder och rent konkret dess första steg vinstskatten. Man måste tyvärr konstatera att industriinvesteringarna beräknas sjunka även för 1983 och att sysselsättningssituationen i dag är klart sämre än vid motsvarande tid för ett år sedan (se ovan i avsnittet Den ekonomiska situationen i Sverige).

Sysselsättning

Att skapa förutsättningar för arbete åt alla människor är den mest centrala uppgiften för den ekonomiska politiken. Det gäller att se till att människors kunnskap och engagemang liksom kapital och andra materiella resurser utnyttjas. Det gäller att utifrån en socialt och miljömässigt reglerad marknadsekonomi bedriva en aktiv näringspolitik. Särskilt viktigt är att de små och medelstora företagen arbetar under goda förutsättningar. Regionalpolitiken måste förstärkas.

En hög arbetsmarknadspolitisk beredskap är en självklarhet. Men denna får varken utesluta eller ersätta en offensiv närings- och regionalpolitik inriktad på fasta jobb. Tvärtom kan en konsekvent politik för fler arbetstillfällen minska påfrestningen på arbetsmarknadspolitiken. Regeringen föreslår inte några egentliga offensiva åtgärder utan nöjer sig med att redovisa devalveringens effekter samt vidtagna åtgärder inom arbetsmarknadspolitikens ram.

Enligt centerpartiets mening måste de arbetsmarknadspolitiska insatserna i hög utsträckning inriktas på att bana en väg för alla ungdomar till jobb och helst varaktiga jobb på den ordinarie arbetsmarknaden. Riksdagen har för sin del särskilt understrukit detta genom ett riksdagsuttalande våren 1982. Alla ungdomar upp till 21 år skall erbjudas arbete eller utbildning. Bidragstänkandet måste bort.

För att lösa ungdomsarbetslöshetsproblematiken är det främst tre vägar som måste beträdas utöver de åtgärder som nu förekommer. Det gäller att ta vara på möjligheterna att utveckla ett lärlingssystem. Det gäller att skapa anställningsvillkor som gör oerfaren arbetskraft attraktiv på arbetsmarknaden. Det gäller att vidga det kommunala ansvaret för ungdomens introduktion på arbetsmarknaden.

Om ca en månad går ytterligare en generation ut ur skolan i förhoppning om jobb. Någon särskild beredskap för att möta dessa ungdomars berättigade krav på arbete finns inte. Vi står inför en påtaglig risk att ungdomsarbetslösheten på några månader kan öka dramatiskt i vart fall under eftersommaren. Särskilt allvarig är situationen för dem som har ingen eller mycket begränsad yrkesutbildning.

Enligt vår mening bör riksdagen nu upprepa sitt förra våren gjorda uttalande om arbete eller utbildning i stället för arbetslöshetsersättning eller annat ekonomiskt stöd från det allmänna för ungdomar upp till 21 år. I ett sådant uttalande inbegrips en uppmaning till regeringen att ta alla

nödvändiga initiativ för att så långt möjligt begränsa ungdomsarbetslösheten. Det gäller lärlingsutbildning. Det gäller kontakter med arbetsmarknadens parter om löner och anställningsvillkor, som främjar det övergripande samhällsmålet om att ungdomen skall ha arbete när den inte utbildar sig. Det gäller kommunernas ansvar både för de redan existerande ungdomsplatserna och möjligheterna att göra insatser också för åldersgruppen 18–21 år.

Viktigt är att utbildningen byggs ut inom de yrkesområden där framtidens arbetsplatser i allt större utsträckning kommer att finnas.

Centerpartiet är positivt till att 100 milj. kr. anvisas för att främja rekryteringen till industrin. Att av dessa medel använda en del (10 milj. kr.) för särskilda ungdomsprojekt, s. k. ungdomsslussar eller liknande, är också värdefullt. Enligt vår mening bör av dessa medel ytterligare 10 milj. kr. reserveras för detta ändamål och härutöver ytterligare 70 milj. kr. anvisas för ungdomsprojekt (se vidare nedan).

Riksdagen kan inte på egen hand besluta om åtgärder som fordrar många parters gemensamma ansträngningar. Det måste ankomma på regeringen att i samverkan med arbetsmarknadens parter, kommuner och landsting, politiska rörelser och folkrörelser i övrigt nå resultat. I sammanhanget bör uppmärksammas möjligheterna för ungdomens egna organisationer att positivt bidra genom att arbetslösa ungdomar kan beredas sysselsättning i organisationen. Det ovan nämnda rekryteringsstödet bör även kunna användas i detta sammanhang.

I regeringens attityd till arbetslösheten ingår att man mera inriktar sig på flyttningsbidrag än satsning på nya jobb. Det är en defensiv hållning. I kompletteringspropositionen föreslås att starthjälpen för flerpersongrupper höjs till 9 000 kr. Enligt vår mening bör riksdagen avvisa detta förslag. Däremot finns skäl biträda den ökade satsningen på arbetsmarknadsutbildning. Ökad yrkesmässig rörlighet är också nödvändig för att omstrukturering och expansion skall lyckas.

Glesbygdssöd och andra regionalpolitiska insatser för egenföretagare och småföretagare är i många regioner avgörande för att upprätthålla sysselsättningen. Traditionella arbetsmarknadspolitiska medel har sällan samma effektivitet när det gäller att ge möjligheter till bra och meningsfulla jobb. Enligt vår mening är det därför väl motiverat att från den föreslagna utökningen av anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder föra 150 milj. kr. till det regionalpolitiska länsanslaget.

Enligt vår mening bör inte statsbidrag till varaktiga jobb i kommunerna utgå från detta anslag. Det finns skäl ifrågasätta om en expansion inom de s. k. prioriterade områdena är en hjälp till de kommuner som har den sämsta situationen på arbetsmarknaden. I stället bör ytterligare 70 milj. kr. satsas som rekryteringsbidrag till industrin. Dessa bör användas till en "ungdomssluss" där kommunerna hjälper arbetslösa ungdomar till jobb utanför den egna sektorn. Totalt skulle då 100 milj. kr. finnas för särskilda ungdomsprojekt i kommunerna (inkl. 10 milj. kr. som föreslagits i utbildningsdepar-

tementets budgetbilaga) och 80 milj. kr. finnas för rekryteringsstöd i övrigt.

De övriga 230 milj. kr. som regeringen föreslagit riksdagen anvisa till fasta jobb i kommunerna bör i stället anvisas till skatteutjämningssystemet. Vårt förslag att föra ytterligare medel till den kommunala skatteutjämningen ökar särskilt de sysselsättningssvaga kommunernas möjligheter till vidgade insatser mot arbetslöshet.

Det finns klara belägg också från andra länder att ökad sysselsättning inom den privata sektorn främst uppkommer i små och medelstora företag. Detta kräver emellertid en medvetet inriktad politik för att stimulera och främja den mindre företagsamheten.

Den höga sjukfrånvaron på många större svenska arbetsplatser är alltför ett stort problem och medför att anställda i och ägare till de många småföretag, som enligt tillgänglig statistik har väsentligt lägre sjukfrånvaro, tvingas subventionera de större företagen (se tabell 5).

Tabell 5. Sjukfrånvaro i små resp. stora privata företag

Företagsstorlek, antal anställda	Antal sjukpenningdagar per år		Långtidsfall		Antal anställda utan sjukpenning- dagar under året, Sa	
	Totalt	Korttidsfall	Antal dagar 7—89	mer än 89		
	Antal dagar	Antal dagar 1—6 1—3				
1— 24	9,5	2,0	0,9	5,9	1,8	46,5
25—199	10,1	2,3	1,3	4,6	3,5	43,1
1 000 eller fler	15,2	3,2	1,7	7,4	4,9	34,9

Källa: "Levnadsförhållanden." Rapport 15 Statistiska centralbyrån (1979).

Detta faktum kan myndigheterna inte längre blunda för. Åtgärder måste nu vidtas för att komma till rätta med detta problem, genom en anpassning av sjukförsäkringsdelen av arbetsgivaravgifterna till sjukfrånvaron på olika arbetsplatser. Med tanke på att sjukfrånvaron är väsentligt lägre i småföretagen bör regeringen ta fram förslag på hur småföretagens sjukförsäkringsavgifter kraftigt kan sänkas. Detta kan t. ex. ske genom att alla företag upp till storleksordningen 25 å 50 anställda får sina arbetsgivaravgifter sänkta med 5 procentenheter. Självfallet måste förslaget rent tekniskt utformas så att tröskeffekter undviks.

Samtidigt bör införas ett fribelopp motsvarande en sänkning av egenavgiften med 2 procentenheter på ett avgiftsunderlag om högst 50 000 kr.

Dessa för småföretagen angelägna reformer bör genomföras samtidigt som man överväger energibeskattnings utformning. Regeringens förslag till höjning av elskatten med 1,2 öre/kWh omfattar inte den del av det enskilda företagets förbrukning som ligger över 40 000 kWh per år. Därigenom gynnas större industrier jämfört med de mindre.

De i kompletteringspropositionen aviserade förslagen att å ena sidan begränsa utrymmet för lagernedskrivning från nuvarande 60 % till 50 % av lagrets värde och å andra sidan sänka den statliga bolagsskatten från 40 % till 32 % innebär en klar nackdel för sådana företag som inte har bolagsskatt

(enskilda företag, ekonomiska föreningar), men som har rätt till lagernedskrivning. Förslaget bleve med den utformningen orättvist och kan inte infogas i en småföretagsvänlig politik. Begränsningen av möjligheterna till lagernedskrivning bör därför endast gälla sådana företag som har bolags-skatt.

Statens budget

Centern står kvar vid de besparingsförslag som vi presenterade i vår ekonomisk-politiska motion under allmänna motionstiden (se tabell 6).

Tabell 6. Summa budgeteffekter på helår enligt av centern inlämnade motioner

	<i>Milj. kr.</i>
Pensioner m. m.	+ 2 500
Undantagandepensionärer	— 200
Karensdagar m.m.	+ 1 800
Fridagsregeln	— 180
Barnomsorg	+ 600
Vårdnadsersättning	— 600
Moms	— 4 500
Statliga företag	+ 1 000
Reduktion på aktieutdelning	— 300
Arbetsmarknadsavgift	— 600
Bostadslån	+ 10 000
Små bostadslån	+ 5 000
Bostadsområdet, övrigt	+ 100
Fondavveckling	+ 4 000
Fackföreningsavgift	+ 1 200
Trafikområdet	+ 150
Förseningsavgift Forsmark III	+ 200
Oljeavgift	— 100
Försvarsområdet	— 95
Polisen	— 20
Kyrkofonden	— 44
Övrigt (ca)	— 12
Statsskuldräntor	+ 1 000
Totalt	ca + 21 000

Vi anser att regeringen tagit för lätt på finansutskottets uttalanden om brytande av automatiken. Att endast komma med förslag för 11 % av statens utgifter, när 85 % styrs av automatik, är inte särskilt kraftfullt. Visserligen är vissa av automatikutgifterna svåra att påverka i budgetprocessen, men "taksystemet" borde i en eller annan form kunna tillämpas på en betydligt större del av statsutgifterna än vad regeringen nu föreslår. T. ex. borde självfallet pensionerna omfattas. Eftersom pensionärgruppen är heterogen i ekonomiskt hänseende bör en begränsad basbeloppsuppräknings kombinerats med en höjning av pensionstillskottet, vilket ju går till de sämst ställda pensionärerna.

Om "taksystemet" tillämpas mer konsekvent kan det bli aktuellt med särskild kompensation även till andra särskilt utsatta grupper, som t. ex. barnfamiljerna eller de sämst ställda inom en grupp.

I och med att regeringen misslyckats med att hålla nere statens utgifter har man ett dåligt utgångsläge när det gäller att bekämpa arbetslösheten. Det gör att regeringen nu kräver skattehöjningar för att kunna göra nödvändiga sysselsättningsinsatser. Med centerns budgetförslag finns det däremot utrymme för arbetsmarknadsinsatser utan att dessa måste kombineras med skattehöjningar.

Sparande

Vi anser att hushållssparandet nu måste ges en rejäl stimulans i form av höjt sparavdrag. Ett sådant förslag från centerpartiet har redan behandlats under vårriksdagen. Vi återkommer i detta sammanhang när regeringens aviserade sparproposition föreligger.

Räntan

Enligt vår uppfattning bör riksdagen visa maximal följsamhet visavi den internationella ränteutvecklingen och utnyttja möjligheterna att åter sänka räntan när den utländska räntenivån går ner.

Marginalskattereformens andra steg

Centern står fast vid det övergripande målet för skatteuppgörelsen på våren 1981, nämligen att 90 % av de heltidsarbetande inkomsttagarna 1985 skall ha en högsta marginalskatt på 50 %. Eftersom uppräknings av skatteskalen lästes till en genomsnittlig årlig uppräknings på 5,5 %, var en av grundförutsättningarna för skattereformen att den förenades med en antiinflationsspolitik under de tre åren 1983–1985. Genom regeringens devalveringspolitik revs denna förutsättning upp. Inflationen under 1983 kommer att bli ca dubbelt så hög jämfört med om mittenregeringens politik fullföljts (ca 10 % mot ca 5 %). För att säkerställa det ovannämnda målet

krävde därför centern i höstas, när regeringens intentioner uppenbarats, att basenheten för år 1983 (taxeringsåret 1984) skulle höjas med 200 kr. från tidigare överenskomna 7 300 kr. till 7 500 kr.

Hösten 1981 fastslog centern, folkpartiet och socialdemokraterna i ett gemensamt yttrande att marginalskatteformen ställde vissa krav på avtalsrörelsens utfall:

Genomförandet av skattereformen måste med nödvändighet påverka löneutvecklingen under de år då sänkningen av marginalskatten sker. Kravet på återhållsamhet riktar sig med särskild styrka mot höginkomsttagarna. Tillgängligt utrymme för löneförbättringar bör i huvudsak tillfalla de inkomsttagare som i begränsad utsträckning får fördelar av de sänkta marginalskatterna. I överenskommelsen förutsätts att arbetsmarknadens parter visar sig beredda att verka för en sådan inriktning av lönepolitiken. Om löneutvecklingen i praktiken avviker från denna inriktning kan stegen i marginalsattesänkningen under treårsperioden bli föremål för omprövning.

Vi förutsätter att resultatet av årets avtalsrörelse, när den föreligger i sin helhet, visar ett sådant utfall. Blir detta fallet avser vi att återkomma till frågan om förskjutning av skateskalan och kommer i så fall under höstriktsdagen att föreslå att basenheten för år 1984 (taxeringsåret 1985) höjs från tidigare beslutade 7 700 kr. till 7 900 kr.

Finansiering av skattereformens andra steg bör enligt vår mening ske dels genom att avdragsrätten för fackföreningsavgifter tas bort, dels med höjningar av vissa energiskatter (se närmare nedan). Vi vill i sammanhanget också peka på vårt jämfört med regeringens starka budgetalternativ (+ 21 miljarder kronor).

Energibeskattnig

Regeringen har föreslagit att andra steget av marginalskatteformen skall finansieras genom höjning av skatten på bensin (30 öre/liter), olja (120 kr./m³) och el (1,2 öre/kWh). För att finansiera bl. a. vissa arbetsmarknads-politiska insatser vill man tidigarelägga skattehöjningarna till den 1 juli 1983.

Med centerns budgetalternativ finns, som ovan nämnts, medel till arbetsmarknadspolitiska insatser utan att skattehöjningar behöver tillgripas från halvårsskiftet. Centern avvisar därför alla energiskattehöjningar per den 1 juli.

När det gäller finansiering från den 1 januari 1984 av skattereformens andra steg anser centern att detta kan delfinansieras genom borttagande av avdragsrätten för fackföreningsavgifter. I övrigt delar centern regeringens uppfattning att det är bättre att klara finansieringen genom energiskattehöjningar än genom höjningar av arbetsgivaravgiften eller införande av proms.

Vid utformningen av energiskatter och avgifter på energiområdet anser vi att hänsyn måste tas till vilka möjligheter de enskilda konsumenterna själva har att påverka sin energianvändning och val av energislag. Detta innebär att skatter och avgifter i först hand bör belasta importerade, miljöstörande energislag för vilka det finns rimliga alternativ.

Bilar och biltransporter är helt nödvändiga för att arbetsresor, näringsliv och service skall fungera i alla delar av landet.

Med den utgångspunkten avvisar centern den av regeringen föreslagna höjningen av bensinskatten och därmed också förslagen till höjda fordons- och kilometerskatter.

För att inte kostnaderna skall öka för dieseldrivna bilar jämfört med bensindrivna så bör kilometerskatten sänkas motsvarande oljeskattens höjning.

Höjningen av oljeskatten kan centern däremot acceptera under förutsättning att en komplettering sker enligt vad som nedan anges om kol och inhemska bränslen.

Tillgänglig elkapacitet bör utnyttjas på bästa sätt. Den kostnadsanpassning av eltaxorna som nu börjar tillämpas i viss utsträckning främjar en effektivare användning av elkapaciteten. En övergång till enbart direkt elvärme innebär missbruk med energikvalitet och ökar dessutom vår bindning till kärnkraften. Det finns därför motiv att höja elskatten i samma omfattning som oljeskatten.

En grundläggande målsättning för centerns energipolitik är att främja en successiv utveckling mot ett energisystem i huvudsak baserat på varaktiga, helst förnybara och inhemska energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. Det är bl. a. mot denna bakgrund som uttalanden gjordes i samband med 1981 års energipolitiska beslut om långsiktigt stigande reala priser på oljeområdet.

En ökad användning av skogsbränsle är en viktig del i denna energipolitik. I dag är tillgången på bränsleflis mycket god. Många företag som har satsat på vidareförädling av skogsbränsle har i dag mycket stora avsättningsproblem och konkurshotet är i flera fall överhängande.

Det är alltså angeläget att snabbt få till stånd en fungerande marknad för skogsenergi om inte redan gjorda i och för sig lönsamma investeringar skall gå förlorade och vi skall tappa värdefullt tempo i utvecklingen mot att använda mera inhemska bränslen. Inhemska bränslen bör därför undantas från mervärdebeskattning och från förmånsbeskattning.

Samtidigt finns det i en drastiskt minskande bränslemarknad all anledning att vara mycket försiktig med introduktionen av kol. Kol är en miljöstörande importvara, som vi så långt som möjligt skall undvika att bli bundna till. Kolskatten bör därför höjas samtidigt med oljan så att den vid energilikformig beskattning (kol har lägre energivärde än olja) motsvarar ca 70 % av skatten på olja. Detta innebär ca 200 kr. per ton kol. Kol som används i metallurgiska processer undantas från beskattning.

Intäkterna genom de av centern föreslagna förändringarna av energiskatterna kan beräknas till ca 2,2 miljarder kronor per helår.

Kommunernas ekonomi

Den kommunala ekonomin har inte vare sig i kompletteringspropositionen, budgetpropositionen eller i den särskilda propositionen om kommunalekonomiska frågor fått en behandling motsvarande dess betydelse.

Regeringen bygger i stort sett hela sin politik när det gäller kommunsektorns ekonomi för 1984 på sin förhoppning att inflationen skall kunna pressas ned till 4 %.

Argumentet att kommunsektorns finansiella situation skulle förbättras genom att marginalskattereformen finansieras med energiskatter i stället för med arbetsgivaravgifter har visst fog, men strider helt mot vad socialdemokraterna alltid tidigare hävdat, nämligen att höjningar av arbetsgivaravgifterna avräknas mot lönehöjningar.

Centern har i en utförlig motion (1982/83:2254) i anledning av den särskilda propositionen om kommunalekonomiska frågor redovisat sin syn på den kommunala ekonomin. Vi hänvisar därför i huvudsak till den motionen, men vill än en gång understryka förslaget om en successiv nedtrappning av de specialdestinerade statsbidragen och motsvarande förstärkning av skatteutjämnningssystemet.

Centern avvisar som ovan nämnts förslaget om ett nytt bidrag på 300 milj. kr. till rekrytering av fast anställd personal. Eftersom det ekonomiska ansvaret för den nya fasta personalen efter ett år skall tas över av kommunerna kan detta förslag på sikt visa sig vara en "Döbelnsmedicin". I stället anser vi att huvuddelen (230 milj. kr.) av dessa resurser bör tillföras skatteutjämnningssystemet.

Angående det särskilt riktade stödet på sammanlagt 300 milj. kr., som skall tillföras kommuner och landsting som är i ett finansiellt utsatt läge, anser centern själva konstruktionen både orättvis och på sikt äventyrlig. Att tillföra ett speciellt stöd till sådana kommuner och landsting, som dragit på sig utgifter i sådan utsträckning att deras ekonomi undergrävts, kan inte motiveras. Risken är uppenbar att det föreslagna systemet leder till att det blir en allmän uppfattning bland kommunal- och landstingspolitiker, att om man drar på sig för stora kostnader så är det ofarligt, eftersom man då kvalificerar sig för särskilt riktat stöd från staten. Centern anser i stället att även dessa 300 milj. kr. bör tillföras skatteutjämnningssystemet och därigenom tillföras de kommuner som har speciellt besvärliga förutsättningar för sin kommunala ekonomi.

HEMSTÄLLAN

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordas i motionen,
2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som förordas i motionen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kollektiva löntagarfonders oförenlighet med vår nuvarande sociala och miljömässigt reglerade marknadsekonomi,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om arbete eller utbildning för alla ungdomar upp till 21 år,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om särskilda medel för ungdomsprojekt,
6. att riksdagen beslutar att till *Medel för åtgärder att främja rekrytering till industrin m. m.* för budgetåret 1983/84 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 170 milj. kr.,
7. att riksdagen avslår regeringens förslag om höjt flyttningsstöd för flerpersonshushåll,
8. att riksdagen till *Regionalpolitiskt stöd: Regionala utvecklingsinsatser* för budgetåret 1983/84 utöver i proposition 1982/83:100 upptagna medel anvisar ett reservationsanslag av ytterligare 150 000 000 kr.,
9. att riksdagen till *Sysselsättningsskapande åtgärder* för budgetåret 1983/84 anvisar utöver i proposition 1982/83:100 upptagna medel ett reservationsanslag av 850 000 000 kr.,
10. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sänkt sjukförsäkringsavgift för mindre företag,
11. att riksdagen beslutar införa ett fribelopp motsvarande en sänkning av egenavgiften med 2 procentenheter på ett avgiftsunderlag om högst 50 000 kr.,
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ändrade regler för lagernedskrivning och bolagsskatt,
13. att riksdagen beslutar begära att regeringen tillsätter en parlamentarisk utredning med uppgift att göra en översyn av ATP-systemet,
14. att riksdagen beslutar att med verkan från den 1 januari 1984 upphäva lagen om skattereduktion för fackföreningsavgift samt göra de följdändringar i andra lagar som därav följer.

15. att riksdagen avslår förslagen till ändringar den 1 juli 1983 i lagen (1957:262) om allmän energiskatt, lagen (1961:372) om bensinskatt, vägtrafikskattelagen (1973:601) och lagen (1976:338) om vägtrafikskatt på vissa fordon som icke är registrerade i riket,
16. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om energibeskattningsfinansiering och utformning av marginalskattereformens andra steg.
17. att riksdagen avslår förslaget i proposition 1982/83:90 till särskilt stöd för år 1984 till kommuner och landstingskommuner,
18. att riksdagen till *Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett jämfört med regeringens förslag med 380 milj. kr. förhöjt förslagsanslag av 11 041 000 000 kr.

Stockholm den 9 maj 1983

KARIN SÖDER (c)

OLOF JOHANSSON (c)

RUNE GUSTAVSSON (c)

ANDERS DAHLGREN (c)

TAGE SUNDKVIST (c)

GUNNEL JONÄNG (c)

KJELL A. MATTSSON (c)

GUNILLA ANDRÉ (c)

GUNNAR BJÖRK (c)

i Gävle

BERTIL JONASSON (c)

KARL BOO (c)

EINAR LARSSON (c)

CLAES ELMSTEDT (c)

NILS G. ÅSLING (c)

ARNE FRANSSON (c)

BRITTTA HAMMARBACKEN (c)

